

РЕКЛАМА І ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Кононенко Л.М.,

доцент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю
Інституту журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат історичних наук
Ел. пошта: l.kononenko@kubg.edu.ua

Liudmyla Kononenko,

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor, Institute of Journalism
of Boris Grinchenko Kyiv University
Email: l.kononenko@kubg.edu.ua
ORCID iD 0000-0001-5277-8269

УДК 316.6 (477)

DOI: 10.28925/2524-2644.2020.1.1

ДО ПРОБЛЕМ КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

ON THE PROBLEMS OF CULTURAL COMMUNICATION IN THE CONTEXT OF WORLD DEVELOPMENT

Статтю присвячено виявленню основних тенденцій у розвитку комунікаційних процесів в Україні в умовах глобальних соціокультурних трансформацій. Актуальність дослідження зумовлена насамперед стрімкими трансформаційними процесами, що відбуваються у світі. У статті зроблено спробу аналізу світових тенденцій суспільно-культурного розвитку та впливу цих процесів на українські реалії. Для сучасної цивілізації характерними є дві визначальні тенденції розвитку: інтеграції та диференціації. Поряд з безсумнівними позитивними досягненнями, які несе в собі тенденція до інтеграції, є й помітні негативні риси, насамперед ті, що стосуються стандартизації та нівеляції національного способу життя, культури, мови, всього комплексу морально-етичних рис та духовності, який заведено вважати національною ментальністю.

Також охарактеризовано наукові підходи, що відображають багатоаспектність різних напрямків у галузі культурних та комунікативних досліджень. Визначено механізми взаємодії та взаємовпливу культурної комунікації та суспільного розвитку. Для України використання новітніх технологій сприяло розширенню національного інформаційного простору, залученню широких верств населення до світових культурних та інформаційних процесів, поступальному опануванню нових наукових знань та культурно-дозвілєвих практик, демократизації суспільства в цілому. Проте відкритість національного інформаційного простору сприяє поширенню в країні стандартизованих форм культури та надзвичайно потужних закордонних інформаційних потоків, що в умовах дуже слабкої присутності України у світових засобах масової інформації становить певну загрозу її національній безпеці.

Автор статті доходить висновку, що Україні необхідно долучитися до європейського досвіду щодо розв'язання проблеми органічного поєднання національного і космополітичного аспектів, а також зростання комунікаційної складової у цих процесах.

Ключові слова: глобалізація, соціальна трансформація, національна ідентичність, культурна комунікація.

The article is devoted to identifying the main trends in the development of communication processes in Ukraine in the context of global socio-cultural transformations. The relevance of the study is about determining of great changes in social and cultural life in the world in a global context. The article deals with the issues of cultural communication and social processes in society.

The mechanisms of interaction and inter-influence of culture and communication are defined and scientific approaches that reflect a large number of aspects in different directions in the field of cultural and communication researches are characterised. On the basis of an analysis of the modern process of cultural and social development in the world, it has done an attempt to determine the place of Ukraine in this process and the ways of cultural and social changes in Ukraine. The use of new technologies for Ukraine has contributed to the expansion of the national information area, to the involvement of broad sections of the population in the world cultural and information processes, to the progressive acquisition of new scientific knowledge, and

cultural and leisure practices, to the democratization of society as a whole. However, the openness of the national information space leads to the spread of standardised forms of culture and extremely powerful foreign information flows, which poses a threat to Ukraine's national security in the context of its very weak presence in the world media.

The study has also concluded that the great importance of European experience in different areas of communication, especially in connecting national and cosmopolitan aspects in social life in Ukraine.

Key words: globalization, social transformation, cultural communication, national identity.

Вступ. Процеси державотворення актуалізували проблеми, пов'язані з входженням України у європейський культурний та інформаційний простір. Зважаючи на прагнення нашої держави інтегруватися до світової спільноти, аналіз процесів, що відбуваються в Україні, не може здійснюватися без урахування загальносвітових тенденцій розвитку. Об'єктивна необхідність вимагає наукового аналізу сучасного інформаційного і культурно-простору.

Розв'язання завдань, пов'язаних з інтеграційними процесами, неможливе без урахування загальних закономірностей, що лежать в основі будь-яких міжнародних комунікаційних процесів. Їхніми дослідженнями протягом останніх років займалися чимало українських та закордонних дослідників (Б. Барбер, С. Хантингтон, Ф. Фукуяма, Дж. Несбіт, П. Ебурдін, Н. Іконікова, Ю. Римаренко, І. Курас, Ю. Полунеев та Ю. Загорулько).

Надзвичайно важливим в питаннях дослідження стану сучасної культурно-інформаційної сфери України видається розгляд загальних тенденцій розвитку культури в умовах формування якісно нового етапу розвитку людства — так званої постіндустріальної або інформаційної цивілізації.

Особливу увагу науковців викликають проблеми створення та захисту національного інформаційного простору в нових геополітичних умовах соціокультурних трансформацій, формування світової інформаційної цивілізації (А. Гальчинський, В. Горбатенко, О. Гриценко, Г. Почепцов, В. Потіха, В. Різун, М. Стріха, Л. Шкляр).

Метою цього дослідження є виявлення основних тенденцій розвитку комунікаційних процесів в Україні в умовах глобальних соціокультурних трансформацій.

Для досягнення зазначеної мети необхідно було вирішити такі **завдання**:

— дослідити загальні тенденції сучасного суспільного розвитку та комунікаційних процесів зокрема;

— проаналізувати зміни у сфері суспільних комунікацій, що відбулися в Україні з набуттям незалежності;

— обґрунтувати потреби та шляхи оптимізації розвитку сфери суспільних комунікацій в Україні з урахуванням світових глобалізаційних процесів.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження: аналітичний (у вивченні філософської, соціологічної та історичної літератури з питань суспільного розвитку); історичний (у накопиченні первинних даних та визначенні джерельної бази дослідження); теоретичний (в узагальненні характерних особливостей соціальних, культурних та комунікаційних трансформацій).

Результати й обговорення. Останніми десятиліттями сформувався уявлення про сучасну епоху як постіндустріальну в сенсі господарчо-технологічному, постмодерну в сенсі культурному і загалом як перехід до якісно нового етапу у розвитку світової цивілізації. Ці концепції виникли на підставі аналізу певних характеристик сучасного західного суспільства, зроблених низкою вчених (Д. Белл, Д. Несбіт, П. Ебурдін, С. Хантингтон, Ф. Фукуяма).

У понятті цивілізації відбиваються принципово нові, власне соціальні типи зв'язків і форм суспільного життя людей, на відміну від тих, які природно склалися, поява яких поклала початок самостійній людській історії. Поняття «цивілізація» не тільки дає уявлення про суспільство як соціальну цілісність, але й виражає якісно визначену міру соціальності та культурності суспільства. Це поняття відбиває органічну сукупність соціально-економічних і культурних характеристик суспільства, спосіб взаємодії людини з природою, можливість створювати на розширеній основі умови існування і прогресу людського суспільства.

Як уявляється, основу диференціації цивілізації можуть складати два критерії: технологічний і людський (тобто ступінь вільного розвитку людини). Відповідно до цих критеріїв у сучасній науці виділяються доіндустріальна (аграрна), індустріальна (техногенна) і постіндустріальна (інформаційна) цивілізації.

Сам термін «постіндустріальна цивілізація», який належить Д. Беллу, з'явився в США ще у 50-ті роки. Її суттєвими характеристиками

стали масове поширення творчої, інтелектуальної праці, якісно високий рівень наукового знання й інформації, які активно застосовувались у промисловості, перевага у структурі економічної сфери послуг, науки, освіти, культури над промисловістю і сільським господарством, значна зміна соціальної структури (Белл, 2004). Найважливішою ознакою її становлення є фундаментальні зміни у ролі людини в усіх сферах суспільного життя. Розвиток загальнолюдської духовності і глобального гуманізму як принципу життя в умовах нової цивілізації викликає необхідність всебічного розвитку талантів і обдарувань, генетично і соціально закладених у людині.

Постіндустріальна цивілізація нині перебуває в процесі свого становлення. Вона є породженням сучасного нового витка науково-технічної революції, що отримав назву «комп'ютерної революції», яка викликала докорінне перетворення технологічного базису суспільства, принципову зміну традиційних факторів і методів виробництва, організаційно-економічних структур. На її перший щабель піднялися найбільш розвинуті в технологічному плані країни Заходу і Японія. Разом з тим вплив постіндустріалізму на світовий розвиток значно ширший географічно і має глобальний характер.

Як ніколи раніше міцнішають світові, наднаціональні ринкові та інформаційні інфраструктури, що породжують процеси культурної, суспільної та навіть правово-державницької глобалізації. Глобалізація розвиває функції нації-держави, традиційну національну ідентичність, породжує ключову, на думку багатьох теоретиків, проблему постмодернізму — проблему «належності» (культурної, національної, суспільної).

У широкому плані термін «глобалізація» вживається для означення того очевидного факту, що ми нині живемо у світі, де все взаємопов'язане значно тісніше, аніж будь-коли. Це певною мірою проявляється у стираних етнокультурного різноманіття, колориту та неповторності народів. Вільне переміщення людей, товарів та послуг сприяє транснаціоналізації культури. Пропагується ідеологія «загальнолюдських цінностей», інакше кажучи, загальнолюдської культури, або загальної, єдиної, однакової культури для всього світу. Зрозуміло, що в усіх культурах було і є щось спільне, але за сучасних умов ця ідея нерідко обслуговує суто уніфікаційні тенденції, які виявляються у поширенні на все людство культури одного типу, якою є культура західного, американського зразка. Остання її модель радше не культура,

а технологія культури. Насправді існує постійний потік «культурної» продукції від центру до периферії: образів, слів, моральних цінностей, правових норм, політичних звичаїв, критеріїв компетенції — майже все нині продукується «Північним Заходом».

Звертаючись до проблем, пов'язаних із культурними чинниками в системі глобальних відносин, передовсім варто зауважити їхню специфічну роль і значення для української культури у її сьогоднішньому бутті і перспективі розвитку. Ця специфічність зумовлена особливостями історичного, політичного та духовного розвитку України, сторіччями її бездержавності, коли саме культура була чи не єдиним чинником національного самоствердження, національної самоідентифікації. Саме в культурі українці прагнули явити себе світові, увійти до світового духовного простору.

Утім, зауважимо, що ці прагнення не спирались на відповідні політичні, економічні, а то й військові чинники і не реалізовувались досить ефективно. Тому на культурній карті світу Україна і досі переважно залишається загадковою незнайомкою. Так склалося, що творчість багатьох митців світового рівня була використана на свою користь імперіями, у складі яких перебувала Україна.

Україна виходить на світовий інформаційно-культурний простір за часів помітних (іноді навіть агресивних) тенденцій нівелювання, космополітичних трансформацій культур. Ось чому, виявляючи готовність до освоєння всього створеного іншими культурами, що справді варте уваги, слід докласти максимальних зусиль для збереження, відродження, розвитку і презентації перед світовою спільнотою всього кращого, що має у своїй скарбниці український народ, а також створення нових сучасних культурних цінностей.

Проблеми глобалізації і герметизації культури були і залишаються для України надзвичайно важливими й актуальними. Вони дуже вагомі й виходять далеко за межі культурницької справи. За умов відродженої державності, політичної незалежності надзвичайно важливо репрезентувати Україну на світових обширах в усіх гранях її буття.

Реалізувати ж це завдання варто передовсім у культурній сфері шляхом не лише популяризації української культури, але й внутрішнього розвитку, подолання тієї самої герметичності, обмеженості, відновлення традицій відкритості. При цьому вкрай важливо не втратити того дорогоцінного, індивідуального, специфічного, що несе в собі національна культура.

У нашій культурі переплітаються як внутрішні, так і загальноцивілізаційні проблеми. Стратегія долучення до високорозвинутої культури передбачає відсіювання деяких негативних рис. Культурна трансформація суспільства може сприйматися подвійно: як позитивний, так і негативний процес, залежно від тих наслідків, які несуть у собі конкретні соціокультурні процеси.

Впродовж останніх десятиліть активно дискутується тема формування суспільства нового типу, що отримало назву інформаційного. Спочатку йшлося переважно про вдосконалення засобів поширення та забезпечення доступу до інформації, а в обговоренні домінували технологічні, інфраструктурні та економічні аспекти. Це було природно зумовлено вибуховим розвитком та конвергенцією інформаційних комунікаційних технологій, що викликали суттєві зміни на світовому ринку.

Гуманітарні аспекти становлення нового суспільства, зокрема соціальні проблеми, стали активно досліджуватися лише як наслідок усвідомлення того, що черговий якісний стрибок у розвитку технологій породив нову глобальну соціальну революцію, яка ніскільки не поступається революціям минулого за своїми масштабами та впливом на людське суспільство.

З середини 90-х років на рівні Ради Європи, Європейського парламенту, Комісії Європейських Співтовариств, урядів окремих держав на основі проведених досліджень почали виробляти і поширювати рекомендації, резолюції, меморандуми, які в підсумку серйозно вплинули на формування концепції інформаційного суспільства, що ставить в центр уваги людину.

Наймісткішою уявляється концепція, запропонована германськими спеціалістами: інформаційне суспільство — це суспільство, в якому вирішальну роль відіграє здобування, зберігання, оброблення, передавання, поширення та використання інформації, зокрема, за допомогою інтерактивного впливу та притаманних йому постійно вдосконалюваних технічних можливостей. Майбутнє кожної країни залежить від вибору — використовувати або ігнорувати можливість, що надаються інформаційним суспільством.

Глобальні культурологічні проблеми відбиваються на нашому менталітеті у специфічній формі. Зміни, що відбуваються нині у нашому суспільстві, можна порівняти з розглядом сучасності як перехідного етапу від тоталітарної системи і планової централізованої економіки до ринкових відносин і демократичного суспільства. Утім, доцільнішим видається термін

«трансформація», що означає процес зміни форми, виду, природи або характеру суспільства чи окремої структури.

Очевидно, трансформація нашого суспільства є неминучою, проте загальні тенденції історико-цивілізаційних процесів в Україні й у Західній Європі не знімають проблеми специфіки форми їхнього здійснення. Є певні аналогії між процесом постмодернізації в розвинених європейських країнах і в Україні. Але якщо на Заході ці процеси еволюційно підготовлені і відносно безболісні, то в нашій країні зміни супроводжуються необхідністю одночасного розв'язання численних проблем внутрішнього розвитку.

Відбувається проникнення західних досягнень у наше суспільство. Стрімко розвиваються інформаційні технології, зростає роль знання в суспільстві, здійснюється комп'ютеризація виробництва, побуту, інформаційного обміну. Історичні обставини склалися так, що завдання модернізації розв'язуються непослідовно, частково, найменш сприятливим для суспільства шляхом. Проте трансформація суспільства, якими болючими побічними впливами не позначалася б, дає змогу нашій країні розвиватися у фарватері західної цивілізації.

Загалом же, якщо звернути увагу на вплив цивілізаційних детермінант на процеси державотворення, роль і місце національних інтересів у системі глобальних, то можна припустити, що для сучасної цивілізації характерними є дві визначальні тенденції розвитку — інтеграції та диференціації.

Для першої, тобто інтеграційної закономірності розвитку людства характерними є зближення культур, збільшення інтенсивності міжнародного спілкування, уніфікування технології виробничих процесів тощо, що сприяє становленню нового світового порядку, в якому домінують стають цінності діалогу, співробітництва, взаємовигоди та взаємозалежності. Ці тенденції в своїй основі є породженням вільного ринку, технологічної та інформаційної революцій, кардинальних соціальних трансформацій, які нині переживає людство.

Поряд з безсумнівними позитивними досягненнями, які несе в собі ця тенденція, є й помітні негативні риси, насамперед вони стосуються стандартизації та нівеляції національного способу життя, культури, мови, всього комплексу морально-етичних рис та духовності, який заведено вважати національною ментальністю.

Швидке поширення у світі англійської мови є суттєвим фактором прискорення розвитку універсального способу життя. Мова виступає єдиною ланкою, хвилею, якою передається

культура, і є, таким чином, великим «агентом» гомогенізації. А якщо основною мовою спілкування стає англійська, то наслідки цього очевидні — культури англомовних країн будуть домінуючими. Англомовні терміни типу «шейпінг», «реп», «серфінг», «хакер», «фітнес», «гаджет» тощо практично не мають відповідників у національних мовах, а їхня кількість зростає із загрозливою швидкістю.

Своєрідним протестом проти таких наслідків техногенної цивілізації є прагнення націй та народів захистити себе від уніфікувальної експансії. Інколи реакції на ці прояви інтеграційної тенденції є болісними і неадекватними (відродження деяких архаїчних традицій і культів, вузько інтерпретована національна та релігійна винятковість тощо).

У такій досить жорсткій альтернативності моделей розвитку саме національна державність багатьма усвідомлюється як засіб збереження національної ідентичності, самобутності, що стає на перешкоді безмежній експансії з наслідками її асиміляції, втрати ідентичності, денационалізації тощо. Тим більше, що останні на сьогодні розглядаються не стільки як природно-історична необхідність, скільки як штучна політика панівних націй та держав відносно національних меншин та бездержавних народів.

Привабливість національно-державницької ідеї для українського етносу впливає з його трагічної історії. У поверненні до витоків, національних джерел, у врахуванні уроків національного державотворення та відновлення престижу національних цінностей, утвердженні своєї національної державності вбачаються шляхи оздоровлення суспільства, згуртування, швидкого повернення у європейську сім'ю народів.

Українську культуру в її найвищих проявах мало хто знає, бо за радянських часів уся система освіти була орієнтована у російському дусі, а все українське вважалося націоналістичним і буржуазним. Разом з тим, позбувшись ідеологічних заборон, українська культура опинилась під загрозою іншої небезпеки. Дж. Несбіт та П. Ебурдін (1992), провідні американські соціологи, аналізуючи тенденції світового розвитку на зламі тисячоліть, відзначають серед десяти основних рис цього періоду «універсальний спосіб життя», що певною мірою проявляється у стиранні етнокультурного різноманіття народів, їхніх колориту і неповторності.

Однак у міру того, як наші способи життя стають дедалі більш подібними, з'являються риси сильної протичинної тенденції: протест проти одноманітності, бажання ствердити унікальність своєї культури та мови, боротьба

з іноземними впливами. «Чим більш наші способи життя стають схожими, тим більш міцно ми будемо триматися за такі цінності, як релігія, мова, мистецтво і література. У міру того, як зовнішні сторони нашого життя зближуються, ми будемо все більше дорожити традиціями, породженими всередині нашого суспільства» (Литвиненко, Бінько, Потіха, 1998).

Зазначені явища мають вагомий вплив на перебіг внутрішнього розвитку всіх країн світової спільноти, але вони надзвичайно важливі для країн перехідних суспільств, зокрема, утворених на пострадянському просторі. Для них однією з головних проблем є інтеграція до світової спільноти і вони є найбільш уразливими для негативних впливів мегатенденції. Так, за висновком українських дослідників Ю. Загорюлька та Ю. Полунеева (1994), сучасна культурна ситуація у посткомуністичних країнах є «результатом колізії та взаємовпливу між трьома культуротворчими векторами:

1) новою системою цінностей, що «імпортується» з країн західної цивілізації разом з ринковими моделями економічної трансформації, а також внаслідок набагато ширших торговельних та інвестиційних зв'язків між Сходом і Заходом;

2) старою «радянською» системою цінностей та поведінкових стереотипів, які нерідко домінують в суспільній свідомості;

3) цінностями традиційної національної культури, яка швидко відроджується в нових незалежних країнах».

Кожна національна культура в умовах, що склалися, повинна знайти адекватну відповідь на виклик сучасності, аби не опинитися на узбіччі людської цивілізації. Ця відповідь має полягати не лише у збереженні надбань національної спадщини, а й знайти відповідні форми свого розвитку, в тому числі й в рамках нових інформаційних технологій, які стали неодмінною часткою сучасної культури.

Одним із сутнісних аспектів глобалізації є проблема формування світового інформаційного простору. Цей процес також надважливий для пострадянських країн. Адже в умовах глобалізації та прагнення розвинутих країн досягти безумовного інформаційного домінування особливої ваги набувають питання формування та захисту національного інформаційного простору, що перетворюється останнім часом на один з найважливіших чинників забезпечення національних інтересів держави.

На зміну конфліктам міжнародним приходять епоха конфліктів міжцивілізаційних — тим небезпечніших, що вони

нерідко відбуваються всередині наявних держав і для них часто не спрацьовують вироблені попередньою історією державно-політичні гальма та запобіжники.

Зокрема, йдеться про тенденції до інтеграції та диференціації. Поряд з безсумнівними позитивними досягненнями, які несе в собі тенденція до інтеграції, є й помітні негативні риси, насамперед ті, що стосуються стандартизації та нівеляції національного способу життя, культури, мови, всього комплексу морально-етичних рис та духовності, який заведено вважати національною ментальністю. Є небезпека втрати культурного багатоманіття, коли різниця між країнами полягатиме у рівні долученості до інформаційно-технічних досягнень — сутність ідеології загальнолюдських цінностей, конкретними проявами якої є космополітизм і нівелювання національної різноманітності людства.

Для України зазначені вище тенденції світового цивілізаційного розвитку мають як позитивні, так і негативні прояви. З одного боку, використання новітніх технологій сприяло розширенню національного інформаційного простору, долученню широких верств населення до світових культурних та інформаційних процесів, поступальному опануванню нових наукових знань та культурно-дозвіллевих практик, демократизації суспільства в цілому. З іншого — відкритість національного інформаційного простору приводить до поширення в країні стандартизованих форм культури та надзвичайно потужних закордонних інформаційних потоків, що в умовах дуже слабкої присутності України у світових засобах масової інформації становить певну загрозу її національній безпеці.

Висновки. Розбудова української державності неминуче веде до переоцінки цінностей і нового визначення пріоритетів. Адже будь-яка культура досягає високого ступеня розвитку лише за умов відкритості й толерантного ставлення до інших, коли вона взаємодіє з максимальною кількістю інших мов і культур, але при цьому зберігає структурні засади власної побудови.

Україні слід долучитися до європейського досвіду розв'язання проблеми органічного поєднання національного і космополітичного аспектів, а в перспективі органічно увійти до європейського контексту культурного розвитку, де насправді створюються умови для синтезу загальносвітових тенденцій розвитку культури й національних особливостей.

Енергія розвитку суспільства багато в чому зумовлена саме соціокультурною трансформацією. Будь-який процес відновлення

підготовлений не лише матеріальними, але й культурологічними умовами. Накопичений досвід свідчить про необхідність вирішення завдань нового типу, у розв'язанні яких дедалі частіше одним з головних факторів стає комунікативна складова.

Джерела

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва: Academia, 2004. 788 с.
2. Гриценко О.А. Декомунізація в Україні як державна політика і як соціокультурне явище. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України; Інститут культурології НАМ України, 2019. 320 с.
3. Литвиненко О.В., Бінько І.Ф., Потіха В.М. Інформаційний простір як чинник забезпечення національних інтересів України. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнародних відносин; Чорнобильінтерінформ, 1998. 48 с.
4. Нэсбитт Д., Эбурдин П. Что нас ждет в 90-е годы. Мегатенденции: Год 2000. Пер. с англ. Москва: Республика, 1992. 415 с.
5. Полунеев Ю., Загоруйко Ю. Культурный шок у посткоммунистических обществах в период рыночной трансформации — перспективы Украины. *Сучасність*. 1994. № 10.
6. Почепцов Г.Г. Глобальні проекти: конструювання майбутнього: навч. посіб. Київ: Український центр політичного менеджменту, 2009. 212 с. (Б-ка журн. «Соціальна психологія»).
7. Фукуяма Ф., Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. Київ: Наш формат, 2019. 448 с.
8. Горбатенко В.П. Модернізація українського суспільства у контексті сучасних цивілізаційних процесів: дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 1999. 379 с.

References

1. Bell, D. (2004). *Griadushcheie postindustrialnoie obshchestvo. Opyt sotsialnogo prognozirovaniia* [The Future Post-Industrial Society. Experience of Social Forecasting]. Ed. 2nd, ref. and ext. Moscow: Academia, 788 p. [in Russian].
2. Hrytsenko, O. A. (2019). *Dekomunizatsiia v Ukraini yak derzhavna polityka i yak sotsiokulturne yavyshe* [Decommunization in Ukraine as a State Policy and as a Socio-Cultural Phenomenon]. Kyiv: Institute of Political and Ethnonational Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Cultural Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 320 p. [in Ukrainian].
3. Lytvynenko, O. V., Binko, I. F., Potikha, V. M. (1998). *Informatsiynyi prostir yak chynnyk zabezpechennia natsionalnykh interesiv Ukrainy* [Information Space as a Factor in Ensuring the National Interests of Ukraine]. Kyiv: Taras Shevchenko National University, Institute of International Relations; Chornobylinterinform, 48 p. [in Ukrainian].
4. Nesbitt, D., Eburdin, P. (1992). *Chto nas zhdet v 90-ie gody. Megatendentsii: God 2000* [What Awaits Us in the 90s].

Megatrends: Year 2000]. Moscow: Respublika, 415 p. [in Russian].

5. Poluniev, Yu., Zagorulko, Yu. (1994). Kulturnyi shok u postkomunistychnykh suspilstvakh u period rynkovoï transformatsii — perspektivy Ukrainy [Cultural Shock in Post-Communist Societies in the Period of Market Transformation — Prospects of Ukraine]. *Suchasnist*, № 10 [in Ukrainian].

6. Pocheptsov, G. G. (2009). Hlobalni proiekt: konstruiuvannya maibutnioho [Global Projects: designing the future]. Textbook, Kyiv: Ukrainian Centre for Political Management, 212 p. [in Ukrainian].

7. Fukuiama, F., Huntington, S. (2019). Politychnyi poriadok u minlyvykh suspilstvakh [Political Order in Changing Societies]. Kyiv: Nash Format, 448 p. [in Ukrainian].

8. Gorbatenko, V. P. (1999). Modernizatsiia ukrainskoho suspilstva u konteksti suchasnykh tsyvilizatsiinykh protsesiv [Modernization of Ukrainian Society in the Context of Modern Civilization Processes]. Dys. ... Dr. of Polit. Sciences: 23.00.02 / NAS of Ukraine; Institute of State and Law, Kyiv, 379 p. [in Ukrainian].

Подано до редакції: 17.05.2020 р.
Прийнято до друку: 20.06.2020 р.

Кононенко Л.Н., доцент кафедри реклами і зв'язей з общественностью Інститута журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історических наук

К ПРОБЛЕМАМ КУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ МИРОВОГО РАЗВИТИЯ

Статья посвящена выявлению основных тенденций в развитии коммуникационных процессов в Украине в условиях глобальных социокультурных трансформаций. Актуальность исследования обусловлена стремительными мировыми трансформационными процессами. В статье сделана попытка анализа мировых тенденций общественно-культурного развития и влияния этих процессов на украинские реалии. Для современной цивилизации характерны две определяющие тенденции развития: интеграции и дифференциации. Наряду с несомненными положительными достижениями, которые несет в себе тенденция к интеграции, есть и негативные черты, прежде всего касающиеся стандартизации и нивелирования национального образа жизни, культуры, языка, всего комплекса морально-этических свойств и духовности, который принято считать национальной ментальностью.

Также охарактеризованы научные подходы, которые отражают многоаспектность разных направлений в области культурных и коммуникативных исследований. Определены механизмы взаимодействия и взаимовлияния культурной коммуникации и общественного развития. Для Украины использование новейших технологий способствовало расширению национального информационного пространства, приобщению широких слоев населения к мировым культурным и информационным процессам, поступательному освоению новых научных знаний и культурно-досуговых практик, демократизации общества в целом. Однако открытость национального информационного пространства приводит к распространению в стране стандартизированных форм культуры и чрезвычайно мощных зарубежных информационных потоков, что в условиях очень слабого присутствия Украины в мировых средствах массовой информации представляет определенную угрозу ее национальной безопасности.

Автор статьи приходит к выводу о необходимости использования европейского опыта в решении проблем органического соединения национального и космополитического аспектов и о возрастании коммуникативной составляющей в этих процессах.

Ключевые слова: глобализация, социальная трансформация, национальная идентичность, культурная коммуникация.